

N:o 3.

Af herr von Möller, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af fullständig plan för beredande af vård åt sinnessjuka.

År 1873 beslöt Riksdagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om uppgörande och framläggande för följande Riksdag af fullständig plan för ett tillfredsställande ordnande af hospitalsvården i riket. Enligt denna af serafimerordensgillet utarbetade plan föreslogos hospitalsbyggnader i Lund, Hernösand, Upsala, å någon lämplig plats i Vermlands eller Örebro län, i Norr- eller Vesterbottens län, i Malmö och på Hisingen. Å samtliga dessa platser hafva hospital eller asyler uppförts, om ock i allmänhet för ett större antal patienter, än 1874 års förslag afsåg. 1875 öppnades det nya hospitalet vid Upsala, 1887 hospitalet i Kristinehamn, 1890 tillbyggnaden vid Nyköping, 1891 asylen vid Lund, 1893 hospitalet i Piteå, 1895 asylen vid Vadstena, och inom kort blir Upsala asyl färdig, då platsernas antal vid statens samtliga hospital och asyler kommer att uppgå till 5,071, onekligen en ganska hög siffra, och dock återstår ännu mycket att göra, innan samhället fyllt sin pligt mot alla dem, som äro i behof af hospitalsvård.

Äfven om Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts proposition, afseende en ny asyl vid Restad, saknas dock fortfarande plats för omkring 4,000 patienter, hvilka, enligt kongl. stadgan angående sinnessjuka den 2 november 1883, äro berättigade till intagning å hospital eller asyl. Öfverläkaren vid Upsala hospital och asyl, professor Nerander, anför i sin som öfver-

Bih. till Riksd. Prot. 1900. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band. 2 Häft. (N:o 3.)

inspektör för sinnessjukvården till medicinalstyrelsen den 1 december 1899 afgifna berättelse: — — » Då det derjemte åligger öfverinspektören att afgifva förslag till åtgärder, som kunna anses nödiga och nyttiga för en ändamålsenlig utveckling af sinnessjukvården, anser jag mig i första rummet böra erinra om den stora brist å platser för sinnessjuka, som fortfarande råder. Enligt den under året af hospitalsöfverstyrelsen afgifna berättelsen uppgick vid 1897 års slut antalet sinnessjuka i landet till 9,340 och idioterna till 7,069 eller sammanlagdt 16,409; och enligt samma berättelse fans vid 1897 års slut plats för 4,271 sinnessjuka å statens anstalter. Enligt den i medicinalstyrelsen befintliga expektanslistan för den 15 november 1899 uppgick antalet af dem, för hvilka plats sökts, men ej ännu kunnat beredas, till 840. Snart väntas emellertid Upsala asyl med 800 platser kunna öppnas, och vinner medicinalstyrelsens förslag om byggande af en asyl vid Restad Eders Kongl. Maj:ts och Riksdagens bifall, så erhållas inom några år ytterligare 1,000 platser, hvarigenom sammanlagda summan af platser å statens anstalter skulle komma att uppgå till något öfver 6,000. Spörsmålet blifver nu, om denna siffra tillnärmelsevis svarar mot det växande behovet. Sannolikt icke, och i denna förmodan vinner man stöd genom jämförelse med sifferuppgifter, hemtade från utländska facktidsskrifter rörande liknande förhållanden. Temligen samstämmigt uppskattas antalet sinnessjuka till 5 pro mille, och med en till 5 millioner uppgående befolkning skulle antalet sinnessjuka i Sverige belöpa sig till omkring 25,000, sålunda en afsevärdt högre siffra än den, som möter oss i den officiella statistiken. Af dessa 5 pro mille anses, enligt utländska fackuttalanden, 2 pro mille vara i behof af anstaltsvård; 10,000 platser skulle därför vara det tal, som närmast skulle motsvara behovet. Siffran förefaller onekligen hög, i synnerhet vid jämförelse med de i medicinalstyrelsen befintliga expektanslistorna, men å andra sidan må det förhållandet ej lemnas ur räkningen, att ett sannolikt stort antal sjuka ej anmälts till erhållande af plats, emedan vederbörande ansett det så godt som lönlöst att derutinnan för närvarande vidtaga åtgärder, enligt hvad det från många håll försports».

Förlidet års Riksdag beslöt, i hufvudsaklig anslutning till en inom Andra Kammaren af Herr J. G. Hazén väckt motion, en skrifvelse, att »Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning och för Riksdagen framlägga förslag rörande åtgärder för att genom statens medverkan bereda vård åt sådana sinnesslöa, hvilka enligt nu gällande bestämmelser icke kunna vinna inträde på de anstalter för sinnesslöa, som för närvarande finnas upprättade».

Andra Kammarens första tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisats, anför bland annat: »Huru många de sinnesslöa äro, — — för hvilka asylvård vore behöflig, derom lemna statistiken ej någon upplysning. Men att — — gruppen omfattar ett mycket stort antal samt att krafven på hjälp från statens sida ej i längden låta sig afvisas, inses lätt — —.»

»Trots allt, hvad från statens sida blifvit gjordt för uppförande af hospital och asyler, visar sig af redogörelsen för år 1896, att af det uppgifna antalet sinnessjuka eller 8,725 ej flere än 3,179, således vida mindre än hälften, blifvit vårdade å hospital eller asyler. Och då det är bekant, att de tillfrisknade eller förbättrade utgöra endast 25, högst 30 procent af antalet å hospital intagne patienter, synes häraf, att staten har en *stor och oafvislig* uppgift med afseende å anordnande af asyler, hvarigenom det dubbla ändamålet skulle kunna vinnas: att lämpliga vårdanstalter beredas för obotliga sinnessjuka och att genom dessas förflyttning från hospital till asyler möjlighet beredes att å hospitalen intaga de sinnessjuka, som genom lämplig behandling kort efter sjukdomens utbrott troligen skulle kunna återställas, men hvilka nu måste åtnöjas med en vård, som tyvärr i följd af omständigheterna ej kan sträcka sig längre än till ett öfvervakande, att de ej må skada sig eller andra. — — Fastän det må medgifvas, att uppförandet på statens bekostnad af nya asyler för sinnessjuka är ett ännu mer trängande behof än asyler för sinnesslöa, anser utskottet likväl, särskildt *med hänsyn till statskassans nuvarande ställning*, att staten icke bör undandraga sig att komma de landsting eller enskilde till hjälp — —», o. s. v.

Vid en debatt i Första Kammaren 1894 yttrade dåvarande chefen för medicinalstyrelsen, generaldirektör Almén: »Men hvad bevisa väl dessa siffror? Jo, hvad hvarje ledamot i kammaren sedan länge känner, nemligen att det är ofantligt svårt att bereda sinnessjuka inträde på hospital, ty der är brist på platser, detta förhållande gäller för hela landet — —.

— — För framtiden, om sjukvården skötes med hjerta och förstånd, bör inträde sökas för hvarje sjuk under den tid, *då han ännu kan botas*, det vill säga i sjukdomens början, ty sedan är procenten af de botade ytterst låg. Hittills har detta *icke lönat sig i brist på platser* vid hospital — —».

Den privata sinnessjukvården i vårt land är, jemförd med Danmarks, Tysklands och Englands, ännu så outvecklad, och det fåtal patienter, som på de enskilda vårdanstalterna kunna mottagas — hufvudsakligen första klassens — försvinnande litet. Oaktadt flertalet af Sveriges landsting med betydliga uppoffringar inrättat dels afdelningar vid läns-lazarett, såsom

exempelvis i Kristianstad, Karlskrona m. fl. (med cirka 12 platser) dels särskilda sjukhus för sinnessjuka, såsom i Falkenberg (med 20 platser), minskas ju härigenom ej i någon afsevärd grad det ofantliga antalet af sinnessjuka, hvilka äro i behof af *hospitalsvård*, men af brist på plats måste behållas i hemmen eller fattiginrättningarna. Dessutom föreskrifver ju hospitalsstadgan § 41, att den sjuke endast »skall för någon kortare tid njuta vård å länslazarett».

På grund af otillräckligt antal platser vid hospital och asyler, tvingas sålunda landstingen, kommunerna och enskilde att öfvertaga *statens skyldighet* att bereda de sinnessjuka vård, en för länet eller kommunen synnerligen betungande börda, hvilken ju för den enskilde med hans i de flesta fall små tillgångar blir förenad med kostnader och svårigheter långt utöfver hans förmåga; den sjukes behandling blir ytterst otillfredsställande, och utsigterna om hans vederfående följaktligen väsentligt förminskade. Redan den obotligt sinnessjukes vanvård är högst beklagansvärd, men det faktum, att mången bland dessa olyckliga, hvilken, derest han i rätt tid kommit under en ändamålsenlig behandling, skulle tillfrisknat samt återvunnits åt sin familj och samhället, nu i följd af bristen på plats vid hospitalen går hopplöst förlorad, synes mig vara ett missförhållande så sorgligt, att det icke längre borde få fortfara. För att afhjelpa detta, äro kraftiga och skyndsamma åtgärder af nöden, och en fullständig plan måste uppgöras för uppförande af nya sinnessvårdestalter, äfvensom på hvilka platser dessa lämpligast böra förläggas, hvarefter Riksdagen ju eger att pröfva förslaget och fatta sitt beslut.

Jag får sålunda vördsamt anhålla,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om uppgörande och framläggande för Riksdagen af fullständig plan för att åt de sinnessjuka måtte beredas behörig vård.

Stockholm den 24 januari 1900.

A. v. Möller.